

GODE RÅD TIL SOKRATISK DIALOG

Fra Finn Thorbjørn Hansen: *DEN SOKRATISKE DIALOGGRUPPE* (2000)

Humanistisk Samfund, Aalborg: Filosofisk Cafe med Line Kollerup Oftedal

At stille spørgsmål

1. Start ikke med det samme at ville udforme et svar på det givne spørgsmål, men forsøg at formulere spørgsmål om emnet først. (Ofte udtrykker folk deres meninger, endda før de ved, hvad emnets kerneproblem er, eller hvilke andre synspunkter der er mulige.)
2. Begræns emnet ved at beslutte dig for, hvilke specifikke aspekter du ønsker at diskutere, og hvilke du vil undlade at diskutere. (Ofte forsøger folk at besvare adskillige spørgsmål i en dialog uden at være helt afklaret med, hvad det oprindelige spørgsmål var. Ofte søger man et svar uden først at have afklaret, hvad man nærmere skal forstå ved spørgsmålet.)
3. Forsikr dig, at spørgsmålet fra starten er et rigtigt spørgsmål og ikke blot en påstand i forklædning eller et spørgsmål, der allerede indeholder sit eget svar (retorisk spørgsmål).

At svare

4. Sig kun, hvad du virkelig selv tror og mener, ikke hvad nogle andre mener eller har sagt. (Ellers bliver dialogen ikke forpligtende og vedrørende, men overfladisk og overflødig.)
5. Udtryk din tvivl om et emne, som er under diskussion, hvis du virkelig har en tvivl. Lad ikke som om. (Undgå hypotetiske diskussioner.)
6. Lad dine indslag være korte. Lange monologer gør selvsagt en dialog svær.

At lytte

7. Det er et af de sværeste elementer i den sokratiske dialog. Brug ikke tiden, når andre taler, til at tænke på hvad du nu vil sige, når den anden er færdig, men tillad dig selv at være helt optaget af, hvad den anden siger.
8. Tjek, om du virkelig forstod, hvad den anden sagde, ved at gentage det med dine egne ord. ("Så du mener altså ... Er det rigtigt?" eller "Forstod jeg dig korrekt, da du sagde at ...?")

Fortsæt med at spørge

9. Accepter ikke for hurtigt, hvad nogle siger. Spørg til de underliggende antagelser og begrundelser med spørgsmål som "Hvad præcist mener du, når du siger ...?" eller "Kan du forklare det yderligere?" eller "Hvorfor tænker du sådan?" etc.
10. Ved at gentage de ord som folk bruger til at udtrykke værdier og følelser, inviterer du personen til at sige mere om det ("aktiv lytning").

Opsummer, strukturér, spejl!

11. For at undgå, at du og dine dialogpartnere glider ud på en sidetangent, er det vigtigt at opsummere dialogens retning og "milepæle". Det vil på samme tidspunkt klargøre dialogens struktur, og det vil hjælpe jer til at finde den røde tråd igen.
12. Ved at opsummere holder du et spejl op foran dine samtalepartnere. Derved kan de fortælle, hvad der er sket, siden de sidst kom med deres synspunkter, eller hvordan disse synspunkter har ændret karakter i løbet af diskussionen.

Gør det konkret, gør det personligt

13. En vigtig kilde til misforståelser er at bruge generelle eller abstrakte termer. Om en taler tænker noget klart, når han benytter sig af abstrakte termer, eller om et udsagn har mening, afhænger helt af talerens evne til at klargøre ved hjælp af konkrete eksempler, den slags eksempler, som andre kan identificere sig med. I princippet burde ethvert generelt eller abstrakt udsagn blive udsat for sådan en test.
14. En anden kilde til misforståelse er at tale om mulige synspunkter eller argumenter, som om de kunne være ment af dig eller andre, uden at melde klart ud, hvor du selv står her og nu. Insister på, at taleren klargør, hvad han selv mener.

Tålmodighed

15. Bliv fra starten af enige om, hvor meget tid der skal bruges på dialogen. En god undersøgende samtale tager timer – ja, dage. Tag den tid. Vær tålmodig, og forsøg hele tiden at forholde dig klar og rolig.

Overhold rækkefølgen

16. I en sokratiske dialog er det en god ide at lade facilitatoren være ordstyrer. Det skaber køkultur og ro over feltet, som gør, at alle får mulighed for at komme til orde og ikke – i iver eller irritation – afbryder andre.

At tænke sammen

17. Formålet med den sokratiske dialog er at skabe "et undersøgende fællesskab", hvor man tænker sammen og med hinanden. Folk begynder ofte med at kritisere for først dernæst at forsøge at tænke sammen. Det er en attitude, som leder til diskussion og ikke dialog. I en dialog derimod er "Ja, men ..." ofte byttet ud med "Ja, og ...". I stedet for at sætte sit synspunkt i modsætning til de andres forsøger man at tænke i forlængelse af hinanden. Samarbejde erstatter kritisk attitude.

At hjælpe

18. Hjælp den anden ved at gentage, hvad du har forstået, den anden sagde, gennem opsummeringer eller ved at formulere det, den anden sagde, på en ny måde.
19. Hold fast i den røde tråd. Hold øje med det fælles mål og retningen på undersøgelsen. Lav evt. strategiske forslag.
20. Lyt til de andre på samme måde, som du gerne vil have, at de andre lytter til dig.
21. Gør dine "input" korte og klare, og hold dig til sagen. Prøv at lade være med at tage mere tid end den, der er nødvendig for at udtrykke dit synspunkt.

Undgå den "dømmende og individuelle attitude"

22. Betragt dine egne input som en brik til et fælles puslespil.
23. Betragt din egen tænkning på samme måde, som du betragter de andres tænkning. Begynd ikke at forsvare dig selv. Træk dig ikke ud af dialogen.
24. Betragt ikke dig selv som et enkelt individ i den sokratiske dialog, men som en del af en større helhed: Et undersøgende fællesskab, som forsøger at nå frem til en fælles indsigt. Betragt den sokratiske dialog som en øvelse i fælles tænkning med ét hoved.

